

เรื่องสั้นในพม่า**

“จากผลของการตกเป็นคนใต้อาณัติ ภาษาและวรรณกรรมประจำชาติของเราจึงยังไม่ได้มาตรฐานเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาและวรรณกรรมของชาติอื่น ๆ..... ในประเทศตะวันตก ซึ่งคนของเขาภาคภูมิใจกับเอกราชของชาติ วรรณกรรมร้อยแก้ว (wut-hin) ได้รับการยอมรับว่าเป็นรูปแบบงานวรรณศิลป์สมัยใหม่และนักเขียนจะนั่งอยู่บนกองเงินกองทองโดยไร้ปัญหา ถ้าเพียงแต่เขาจะเขียนงานดี ๆ ขึ้นมาสักเรื่องหนึ่ง ในประเทศพม่างานเขียนแนวนวนิยายยังไม่เป็นที่แพร่หลายและไม่เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นงานวรรณกรรมในรูปแบบหนึ่ง นักเขียนพม่าถึงแม้จะทำงานหนักเพียงไร ก็ไม่ได้รับความชื่นชม และบำเหน็จใด ๆ.....”

คำแถลงจากสำนักพิมพ์พม่าที่จัดพิมพ์เรื่องสั้นขนาดยาวใน ค.ศ. ๑๙๓๐ ดังกล่าวนี้นสะท้อนวงการหนังสือพม่าในยุคต้นศตวรรษได้หลายแง่มุม ในประเทศพม่ากลุ่มนักเขียนยุคบุกเบิกถือว่าผลงานของตนเป็นการแสดงออกซึ่งความเป็นตัวของตัวเอง

และความก้าวหน้าทางวัฒนธรรมประจำชาติวิถีทางหนึ่ง จากประวัติวัฒนธรรมการเขียนหนังสือของพม่า งานร้อยแก้วในรูปแบบเรื่องสั้นหรือนวนิยายต่างล้วน วิวัฒน์ มาจากประเพณีการเขียนที่อาจสืบย้อนรอยหากำเนิดที่มาได้ข้ามศตวรรษ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** เก็บความและเรียบเรียงจาก Anna J. Allott “The Short Story in Burma : With Special Reference to Its Social and Political Significance” In *The Short Story in South East Asia: Aspects of a Genre*, edited by J.H.C.S. Davidson & H. Cordell, pp. 101-138. London : School of Oriental and African Studies, Univ. of London, 1982.

ความเป็นมา

วรรณกรรมดั้งเดิมของพม่าเริ่มรวบไป
ด้วยนิทานเรื่องเล่านานาประเภท ทั้งที่มีที่มา
จากพุทธชาดก รามายณะ นิโตะเทศ และ
อิเหนา ตลอดจนถึงนิทานพื้นบ้าน ตันกำเนิด
นวนิยายของพม่าถือกันว่าเป็นงานรวมเรื่อง
เล่าถึงสุภาภิตสอนใจ ที่เรียกกันว่า Pa-ra-
yaná wut-htú และ Yadana Kyèi-mon
wut-htú

คำว่า wut-htú วัตถุ มาจากภาษา
บาลีแปลว่าเรื่องราวหรือเนื้อหา แต่เดิมใช้
เรียกเรื่องเล่าที่นำมาจากพุทธชาดก ต่อมาจึง
นำมาใช้เรียกเรื่องโรมาเนสจากราชสำนักแล้ว
จึงนำมาใช้ในความหมายของเรื่องบันเทิงประ
โลมโลกย์ในรูปนวนิยายหรือนวนิยายขนาด
สั้นหรือเรื่องสั้นขนาดยาวหรือเรื่องสั้นธรรม
ดาในปัจจุบัน

ตลอดยุคสมัยบรรณาณาสัทธีราชย์ย้อน
กลับไปจนถึง ค.ศ. ๑๘๘๖ งานเขียนประเภท
ร้อยแก้วเริ่มได้รับความนิยมแพร่หลายโดย
เฉพาะในช่วงที่การพิมพ์กำลังพัฒนา จนเริ่ม
มีหนังสือพิมพ์รายวันใน ค.ศ. ๑๘๗๐ แต่งาน
เขียนเรื่องแรกที่จัดประเภทว่าเป็นนวนิยาย
ตีพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๙๐๔ ในชื่อเรื่อง Maung
Yin Maung แต่งโดย James Hlá Gyaw

เขามีความคิดเห็นส่วนตัวว่า ผู้อ่านที่มีการ
ศึกษาคงจะเพลิดเพลินไปกับเนื้อเรื่องผจญภัย
เหมือนกับที่ผู้อ่านตะวันตกชอบ เขาได้รับ
อิทธิพลแนวการเขียนจากอเล็กซองเทรอะ
ดุมาส (พ่อ) โดยเฉพาะตัวละคร เคนต์ มอง
เตคริสโต (สามทหารเสือ) ผลงานเรื่องนี้จึง
นับได้ว่าเป็นการทดลองเขียนงานที่ผิดเพี้ยน
ไปจากประเพณีนิยม เมื่อได้รับความสำเร็จ
James Hlá Gyaw จึงเขียนเรื่องแนวรักใคร่
ของหนุ่มสาวออกมาอีก โดยสร้างตัวละครที่มี
พื้นเพจากคนธรรมดาสามัญนั่นเอง ต่อจากนั้น
จึงเริ่มมีนักเขียนหน้าใหม่ผลิตนวนิยายออกสู่
ตลาดในรูปหนังสือเล่มทยอยออกมาไม่ขาด
ระยะ

แต่งงานเขียนในรูปเรื่องสั้นยังคงก้าว
ไปอย่างเนิบนาบ ทั้งนี้เพราะโดยรูปเล่มและ
การผลิตจำหน่ายแล้วจะแยกพิมพ์ทีละเรื่อง ๆ
หรือทีละตอนอย่างนวนิยายก็ไม่ได้ สื่อมวล
ชนพม่าเองในยุคนี้ซึ่งน่าจะมึบทยาบทส่งเสริม
เรื่องสั้นกลับให้ความสนใจในข่าวการเมือง
เศรษฐกิจและศาสนามากกว่าที่จะสนับสนุน
งานวรรณกรรม ต้องรอไปจนถึง ค.ศ. ๑๙๑๒
เมื่อบรรณาธิการ U Shwei Kyù ก่อตั้งนิตย
สาร Myan-ma alin metgazin และเชิญ
ชวนให้นักเขียนหน้าใหม่ส่งเรื่องสั้นมาตีพิมพ์

Myan-ma alin metgazin จึงนับเป็นนิตยสารรายเดือนฉบับแรก ๆ ที่เป็นเวทีการแสดงออกของนักเขียนเรื่องสั้นพม่ายุคบุกเบิก

นักประวัตินวนกรรมพม่าจัดเรื่องสั้นชื่อ Maung Thein Tin Ma thein Shin Wut-hù ว่าด้วยเรื่องโรมานซ์ของหนุ่มสาว เป็นเรื่องสั้นเรื่องแรก เรื่องสั้นยุคนั้นไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน เพราะงานอาชีพนี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับกันนักในสังคม ผู้เขียนจึงมักจะใช้นามแฝง งานเขียนชิ้นนี้ตีพิมพ์ในนิตยสาร thu-ré-yà ฉบับแรกประจำเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ นิตยสารฉบับนี้เป็นสาขาของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาพม่าระดับแนวหน้า มีบรรณาธิการประจำสองคน คือ thahkin Ko-daw Hmāing นักเขียนชาตินิยมคนสำคัญ และ Shwei Ü-daung นักแปลวรรณกรรมตะวันตกสู่ยุคบุกเบิก

Shwei Ü-daung เขียนเรื่องสั้นทำนองเซอร์ลอคโฮล์มพม่า ชื่อ Maung San Shā ลงตีพิมพ์ในเดือนเมษายนปีเดียวกันนั้น และได้รับความนิยมกว้างขวาง เขากลายเป็นนักเขียนผู้บุกเบิกเรื่องสั้นในแนวนั้นทั้งและที่แปลมาจากวรรณกรรมตะวันตก รวมถึงงานแปลที่นำมาดัดแปลงให้สอดคล้องกับรสนิยมของผู้อ่านพม่า

ในราว ค.ศ. ๑๙๒๐ สามปีให้หลังจากการบุกเบิกของ Shwei Ü-daung งานร้อยแก้วในรูปเรื่องสั้นจึงเริ่มเป็นที่ยอมรับในวรรณกรรมพม่า พร้อม ๆ กับการกำเนิดนิตยสาร Dagon-metgazin นิตยสารวรรณกรรมที่ได้ชื่อว่ามีมาตรฐานที่สุด และยังเป็นเวทีการแสดงออกซึ่งความเป็นชาตินิยมของคนในวงการหนังสือช่วงก่อน สงครามโลก นิตยสารฉบับนี้ถือว่าเป็นเวทีด่านแรกให้กับนักเขียนเรื่องสั้นสำคัญหลายต่อหลายคน โดยเฉพาะกลุ่มนักเขียนที่ใช้นามปากกาขึ้นต้นด้วย Dagon หลัง ค.ศ. ๑๙๒๐ เป็นต้นมา วงการเรื่องสั้นพม่าก็เริ่มมีประวัตินวนกรรมที่เป็นของตนเอง และอาจแบ่งกลุ่มนักเขียนตามลำดับช่วงเวลาในประวัติศาสตร์จนถึงยุคปัจจุบันได้ ๕ ช่วง

เรื่องสั้นยุคบุกเบิกช่วง ค.ศ. ๑๙๒๐-๑๙๓๐

ในช่วงต้นทศวรรษ นอกเหนือไปจากความเฟื่องฟูในวงการหนังสือซึ่งเห็นได้จากการเกิดใหม่ของนิตยสารรายเดือน หลายต่อหลายฉบับ มีนักเขียนจากสังกัด Dagon อยู่สองคนทำงานเขียนได้จุดความนิยมของผู้อ่านต่อเรื่องสั้น (รูปแบบวรรณกรรมใหม่)

คนแรก คือ **Dagon P. Mò-nin** เริ่มต้นจากการเป็นนักเขียนเรื่องสั้นในนิตยสาร **Dagon** และกลายมาเป็นนักเขียนนวนิยายขนาดยาวประเภทหลายตอนจบ **P. Mò-nin** นับเป็นนักเขียนรุ่นบุกเบิกที่น่ากลวิธีการเขียนวรรณกรรมสมัยใหม่และเสนอพรรณนาใหม่เข้าสู่วงการวรรณกรรมพม่า เขาเป็นคนที่ริเริ่มเขียนนวนิยายเรื่องยาวเป็นตอน ๆ ประเภทนิยายสืบสืบทอดบ้านเราที่เรียกกันในพม่าว่านิยาย ๔ อันนา งานเขียนของเขามักจะสอดแทรกพรรณนาวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาความล้าหลังทางชนบประเพณีในบางแง่มุมที่เป็นตัวขัดขวางความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ

Dagon Hkin Hkin Lei นักเขียนสตรีที่มีพื้นเพมาจากตระกูลขุนนางชั้นสูงเขียนงานแสดงโลกทัศน์ชาตินิยมและอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมในเนื้อหาความรักใคร่ของหนุ่มสาวแต่งงานเรื่องสั้นบางส่วนของเธอก็กล่าวถึงชีวิตชาวนาโดยเฉพาะความทุกข์ยากของผู้หญิง ๆ **Hkin Hkin Lei** เขียนเรื่องสั้นไว้ประมาณ ๕๐ เรื่อง นวนิยาย ๓๐ เรื่อง ช่วงหลังสงครามโลกเธอก่อตั้งนิตยสารสำหรับผู้หญิงเพื่อนักเขียนและผู้อ่านสตรี ชื่อ **Yü-wadi-gya-ne**

การก่อตั้งมหาวิทยาลัยย่างกุ้งใน ค.ศ. ๑๙๒๐ มีผลกระตุ้นต่อวงการวรรณกรรมพม่าอย่างมากทั้งนี้เพราะมหาวิทยาลัยได้กลายเป็นสถาบันที่ผลิตผู้สนใจในวงการหนังสือด้วยพรรณนาวิพากษ์วิจารณ์อย่างแท้จริง ในช่วง ค.ศ. ๑๙๓๐ **Professor U Hpei Maung Tin** อาจารย์ผู้สอนภาษาและวรรณคดีพม่าคือผู้จุดชนวนความสนใจนี้ ผลงานของกลุ่มนักเขียนบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยย่างกุ้งเริ่มลงตีพิมพ์ครั้งแรกใน **Gan-dè lan-Ká** นิตยสารวรรณกรรมซึ่งพิมพ์เผยแพร่ใน ค.ศ. ๑๙๒๕ และที่ลงพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัย ต่อมา **U Hpei Maung Tin** ได้รวบรวมตีพิมพ์เป็นเล่มในชื่อว่า **Hkit-sàn Pon-byin-mya (Experimental Tales)** จากภูมิหลังการศึกษาวรรณคดีประจำชาติและวรรณคดีอังกฤษ นักเขียนบัณฑิตกลุ่มนี้เริ่มแสวงหาแนวทางการเขียนแบบใหม่ด้วยเนื้อหาที่ขยายกว้างออกไปจากแนวเรื่องรักซึ่งดูเหมือนจะมีจุดหมายเพื่อเอาใจตลาดเสียเป็นส่วนใหญ่ ผลงานชุดนี้จึงได้รับการต้อนรับอย่างดีและถูกถ่ายทอดเป็นภาษาอื่นโดยเฉพาะภาษาอังกฤษเป็นระลอกแรกของวรรณกรรมพม่า

นักเขียนกลุ่ม Hkit-san

สภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไปในช่วง

ค.ศ. ๑๙๓๐ และบรรยายการทางการเมืองใน
สถานะประเทศอาณานิคมของอังกฤษ มีส่วน
สร้างสำนักใหม่ในหมู่ประชาชนพม่า ใน
วงการหนังสือกับการเติบโตใหญ่ของนักเขียน
บัณฑิตค่าย Hkit-san หรือ “โลกหนังสือ”
แนวการเขียนเรื่องสั้นตามแบบอนุรักษเริ่ม
เปลี่ยนแปลงไปจากเนื้อหาว่าด้วยความรัก
กระจุ้มกระจุ้มของหนุ่มสาวมาเป็นการสะท้อน
ภาวะการดำเนินชีวิตหรือสถานภาพในสังคม
และจิตสำนึกของคนรุ่นใหม่และที่เข้มข้นมาก
ขึ้นคือเรื่องสั้นที่สะท้อนทรรศนะต่อต้านอาณานิคม
ของนักเขียนกลุ่มชาตินิยม มีเรื่องสั้น
ชุดว่าด้วยเรื่องราวของขบวนการรักชาติ ทำ
นองโรบินฮูดพม่า ในชื่อจำ Saw-ya Thet-
pyin ปรากฏในนิตยสาร Thu-ré-ya เป็น
ประจำทุกเดือนและได้รับความนิยมมากใน
ช่วง ค.ศ. ๑๙๓๔

นอกจาก U Hpei Maung Tin นัก
เขียนบรรณาธิการ “โลกหนังสือ” ผู้ได้รับการ
ยกย่องว่าสร้างตัวละครที่เข้าถึงภาวะจิตใจของ
มนุษย์แล้ว นิตยสารดังกล่าวได้สร้าง U Sein
Tin ผู้ใช้นามปากกาว่า theik-pan Maung
Wá ให้กับวงการหนังสือช่วงปี ๑๙๓๐ ไว้อีก
คนหนึ่ง อาศัยประสบการณ์ชีวิตข้าราชการใต้
อาณัติรัฐบาลอังกฤษ เรื่องสั้นประมาณ ๑๐๐
เรื่องในช่วง ค.ศ. ๑๙๓๐-๑๙๔๒ ของ U

Sein Tin บันทึกภาพผู้คนตามท้องถิ่นชนบท
ไว้อย่างมีชีวิตชีวาและจากแง่มุมของนักสังเกต
การณ์ที่มีอารมณ์ขัน เขาได้เปิดศักราช
ใหม่ในการเขียนเรื่องสั้นทั้งในแง่ท่วงทำนอง
การเขียนถึงอัตชีวประวัติและการเสนอภาพ
ตัวละครจากชนบทอย่างที่เราเห็นและเป็นอยู่ มี
ลีลาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมที่ล้าหลังและรายล้อม
ด้วยปัญหาเศรษฐกิจ ไม่ใช่ภาพชนบทใน
อุดมคติและไม่ใช่วาทะชีวิตรัก ๆ ใคร่ ๆ ของ
หนุ่มสาวที่อยู่นอกเหนือกาลเวลา U Sein Tin
ถูกแก๊งโจรยิงเสียชีวิตในเดือนมิถุนายน ค.ศ.
๑๙๔๒ นับเป็นการสูญเสียครั้งสำคัญของการ
การเรื่องสั้นพม่า

ท่วงทำนองและทรรศนะในการ
เขียนงานของนักเขียนพม่าในยุคนั้นร้อยแก้ว
เริ่มเฟื่องฟูนี้พอจะจำแนกได้เป็นสองแนว
คือ แนวนิยมตะวันตก และแนวอนุรักษนัก
เขียนที่มีทรรศนะนิยมตะวันตกมักมองวรรณ
กรรมในแง่ของการแสดงออกทางวรรณศิลป์
และปัญญา และมุ่งยกระดับผลงานของตนให้
เทียบเท่างานเขียนจากตะวันตก กลุ่มนักเขียน
แนวนี้อาศัยงานเขียนเป็นสื่อสะท้อนความคิด
อุดมการณ์ ให้ความรู้แก่ผู้อ่านเพื่อเป็นแรง
ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา
และสังคม นิยาย ๔ อันนาในยุคนั้น ค.ศ. ๑๙๒๐-

๑๙๓๐ จะถูกปฏิเสธโดยสิ้นเชิง ในขณะที่ตัวแทนนักเขียนเรื่องยาวขนาดหลายตอนจบเช่น Mya Myo Lwin ได้สะท้อนทรรคนะของกลุ่มนักเขียนแนวอนุรักษไว้ว่าผลงานของตนไม่ได้วนเวียนอยู่แต่เฉพาะเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ มอมเมาผู้อ่านแต่อย่างใด หากได้สะท้อนทรรคนะการใช้ชีวิตตามแบบแผนของชนชาติพม่าไว้ครบถ้วน ทั้งยังได้มีส่วนเพิ่มพูนนิสัยรักการอ่านให้กับผู้อ่านพม่าอีกด้วย

สิ่งที่เห็นและเป็นอยู่ นักเขียนในช่วง ค.ศ. ๑๙๓๐-๑๙๕๐

นักเขียนปัญญาชนสังกัด “โลกหนังสือ” หรือนิตยสารวรรณกรรม Hkit-San ซึ่งมีท่วงทำนองทั้งแนวคิดและแนวเขียนอย่างตะวันตกมักไม่ข้องแวะกับกิจกรรมทางการเมืองอย่างเปิดเผยเหมือนนักเขียนร่วมสมัยคนอื่น ๆ ในช่วงยี่สิบปีนี้ สถานะการตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ การถูกญี่ปุ่นยึดครองในช่วงสงครามโลก และขบวนการเรียกร้องเอกราช ตลอดจนไปถึงช่วงปีท้าย ๆ แห่งการฉลองเอกราชที่ได้รับนับเป็นหน้าประวัติศาสตร์พม่าช่วงที่เรียกร้องให้ผู้คนในชาติคำนึงถึงภาวะความเป็นจริง นักเขียนบางคนทั้งเข้าร่วมกิจกรรมการเมือง และเขียน

หนังสือสะท้อนอุดมการณ์ เรื่องสั้นพม่าในช่วงยุคนี้จึงชวนแก่การศึกษาเนื่องจากได้สะท้อนเรื่องราวและที่ทรรคนะอุดมการณ์ของนักเขียนหลากหลายระดับและทั้งยังให้ภาพที่มีชีวิตชีวาของผู้คนได้ชัดเจนยิ่งกว่าเอกสารประวัติศาสตร์ใด ๆ

U thein Hpei Myin เป็นนักเขียนนักการเมือง อดีตผู้นำนักศึกษาจากวิทยาลัยมันตะเลย์ สาขาวรรณคดีอังกฤษและประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยใหม่ ความสนใจหลักที่มีต่อภาษาประจำชาติ ศาสนาพุทธและการเมืองดูจะหลอมรวมเข้าเป็นทรรคนะชาตินิยมในตัวเขาอย่างลึกซึ้ง เรื่องสั้นของเขามักแสดงความไม่พอใจต่อสังคมที่ไร้ซึ่งความเสมอภาค Yei-nan (“น้ำมัน”) ได้รับการวิจารณ์ว่าเป็นหนึ่งในบรรดา “เรื่องสั้นที่กล่าวถึงชีวิตผู้ใช้แรงงานที่ด้อยที่สุด” ตีพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๙๓๘ เนื้อเรื่องวิพากษ์วิจารณ์ระบบการศึกษาพม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษที่สอนให้เด็กชาวพม่าเรียนประวัติศาสตร์ชาติอังกฤษและสวดมนต์เป็นภาษาอังกฤษ ในขณะเดียวกับที่โจมตีบริษัทน้ำมันแห่งชาติพม่าโดยให้ภาพกรรมกรของโรงงานที่ยากจนเสียจนกระทั่งไม่มีเงินซื้อน้ำมันมาจุดตะเกียงให้ลูกอ่านหนังสือในยามค่ำคืน

ผลงานเรื่องสั้นของเขาในช่วง ค.ศ. ๑๙๓๔-๑๙๖๖ ได้ให้ภาพร่างว่าด้วยประเทศพม่าในส่วนทั้งหมด เขาเขียนถึงผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ทั้งในชนบท และในเมืองโดยเสนอปัญหาความอยุติธรรมในสังคมเป็นฉากหลัง เป็น ต้นว่า เรื่องความเป็นหนี้เป็นสินของชาวนาความอดอยากยากจนของกรรมกรโรงงานน้ำมัน โศกนาฏกรรมจากสงครามกลางเมืองอันตรราย จากนักทฤษฎีปากคาบคัมภีร์ชีวิตคนยากจนในเมืองที่ต้องหากินในตลาดมืดหรือไม่กี่เป็นโสเภณี

นอกจากงานเขียนเรื่องสั้นแล้ว U thein ยังมีผลงานในรูปนวนิยาย บทความ การเมืองในหน้าหนังสือพิมพ์ ชีวิตทางการเมืองของเขาที่โลดแล่นพอ ๆ กับความเป็นไปในประวัติศาสตร์ ใน ค.ศ. ๑๙๔๘ เขาถูกรัฐบาลอู๋จับขังคุก และอีกครั้งใน ค.ศ. ๑๙๖๕ ภายใต้อำนาจรัฐบาลเนวิน ก่อนที่จะเสียชีวิตด้วยโรคหัวใจอีก ๓ ปีต่อมา ขณะหันมาเขียนงานเชิงบันเทิงความทรงจำ

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง นักเขียนพม่าหาเวทีแสดงผลงานได้ยากมาก ยกเว้นผ่านนิตยสารที่ญี่ปุ่นอนุญาตให้ตีพิมพ์ เช่น Sa-yèihsga met-gazin (นิตยสาร "โลกนักเขียน") ซึ่งสมาคมนักเขียนพม่าเป็น

ผู้อุปถัมภ์ และแน่นอนว่านิตยสารฉบับนี้จะลงบทความเกี่ยวกับญี่ปุ่นเสียมากมาย และแทบจะไม่มีการเขียนเรื่องใดกล่าวถึงเหตุการณ์ภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่น ต้องรอให้สงครามผ่านพ้นไปกว่าที่ภาพประวัติศาสตร์ในช่วงนี้จะปรากฏออกมาในรูปเรื่องสั้นถึงบันทึกอย่างเช่นงานของ Maung Htin และ Mān tin

คนทั้งสองเป็นนักเขียนรุ่นปี ๑๙๓๐ ที่มีชีวิตอยู่จนถึงช่วงหลังสงคราม และเป็นตัวแทนนักเขียนพม่าที่ประสานแนวการเขียนอย่างตะวันตกและการให้ภาพชีวิตอย่างพม่าที่ควรแก่การเอ่ยถึง

ผลงานรวมเล่มของคนทั้งสองปรากฏในวาระครบรอบครึ่งศตวรรษ ค.ศ. ๑๙๖๐ ทั้ง Maung Htin และ Mān tin มีพื้นเพจากครอบครัวฐานะคี จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยย่างกุ้งและขณะเขียนหนังสือคนทั้งสองต่างใช้ชีวิตเป็นข้าราชการในท้องถิ่นเหมือน ๆ กัน

Maung Htin เริ่มจับปากกาใน ค.ศ. ๑๙๓๓ ชุดเรื่องสั้นของเขามีตัวละครเอกเป็นชาวนาชื่อ Ko Dauṅ ผู้รุ่มรวยไปด้วยอารมณ์ขัน ชาวนาของ Maung Htin มีความรู้ทางการเมืองอย่างงู ๆ ปลา ๆ และยัง

ไม่สู้จะเข้าใจบทสนทนาว่าด้วยการต่อต้านจักรวรรดินิยมและการต่อสู้เรียกร้องเอกราชด้วยภาษาทางทฤษฎีเท่าใดนัก อย่างไรก็ตามเมื่อลาออกจากราชการอีก ๔๐ ปีให้หลัง Maung Htin หันมาเขียนหนังสือ ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับบรรยายภาพชีวิตคนพม่าภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่นและกระแสชาตินิยมในยุคเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษมากกว่าที่จะเข้าไปข้องเกี่ยวกับกระแสต่อต้านทุนนิยมของยุคสมัย

บางบทบางตอนจากเรื่องสั้นชื่อ In-nyá-tará ตีพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๙๗๑ กล่าวถึงเหตุการณ์งานฉลองเอกราช (ที่ญี่ปุ่นจัดให้) ครอบรอบปีใน ค.ศ. ๑๙๔๓ เรื่องสั้นย้อนไปถึงชีวิตชาวบ้าน ๔ ปีก่อนหน้านั้น อ่านแล้วได้บรรยากาศแบบพม่า ที่ใกล้เคียงกับชนบทไทย พอสังเขป

“มองดูจากไกล ๆ ขบวนฉลองยังไม่ดูแน่นอนนักด้วยฝูงชน เหมือนเมื่อสี่หรือห้าปีก่อนโน้นตอนที่กำนัน โค ธา เบียว และลูกสมุนจัดชนไก่ครั้งใหญ่ ในวันนั้นคนทั้งตำบลยกขบวนออกไปที่ทุ่งโล่ง ถอยดูเหตุการณ์ ทุกคนต่างสาบานกันถ้วนันท์ว่าไม่มีใครรู้เห็นอะไรเลยเกี่ยวกับการชนไก่นัดนั้น เขาชนไก่นักกลางวันแรก ๆ และคงจะไม่มีใครได้เห็นฝูงผู้ชมติดตามในวันนั้น ถึงกระนั้นก็เถอะ แม้แต่ อู สา เซ ซึ่งได้กลายเป็นกรรมการ

ตำบลไปแล้วในวันนี้ ยังบอกว่า เขาไม่เคยเห็นหรือแม้แต่ได้ยินใครพูดถึงการชนไก่อย่างนั้นมาก่อน

คนนั้นมักทำตัวเป็นพลเมืองดีกับทางการในยามฉุกเฉินอยู่เสมอ โดยแสดงตัวเป็นพยานอัยการปากสำคัญ ก็ในเมื่อคนที่มียศชื่อนี้ปฏิบัติไม่รับรู้ถึงเหตุการณ์เช่นว่าแล้วจึงฟังผู้นำหนักใจอยู่

ทุก ๆ คนในหมู่บ้านก็เหมือนกับ อู สา เซ นั่นแหละคืออยู่ฝ่ายทางการกันทั้งนั้น เด็กบางคนถึงขนาดได้เห็นไก่ชนตัวโต ๆ สองตัว แต่ไก่สองตัวก็ไม่จำเป็นต้องเป็นไก่ชนนี่ละ เป็นไปได้ที่เดี๋ยว่าเด็ก ๆ เพียงแต่เห็นชาวบ้านถือไม้ไล่จับไก่ผู้ ๒ ตัวเอาไปแกงกิน หม่อง ธัน รู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ก็อยู่ วันนั้นเขาเองก็อยู่ที่นั่นกับไก่ แดมยังเสียเงินไปพอมหาต ๆ แล้วยังจำได้ดี.....มีพ่อค้าขายบุหรี ขายกล้วยเตี่ยว ขายข้าว.....เรียกได้ว่าในงานฉลองนี้สำคัญจริง ๆ ถึงเมื่อเลิกชนไก่กันแล้วชาวบ้านก็ยังคงพนันกันต่อกันไม่จบสิ้นตลอดคืนนี้.....เมื่อสนุกครึกครื้นกันจนตกค่ำ จึงต้องจุกตะเกียงเจ้าพายุชุดใหญ่ถึงห้าหกชุด แล้วก็เล่นพนันเอาเถิดเจ้าล่อต่อกัน ไปแทบจะค่อนคืนนี้ทีเดียว

แต่มาวันนี้ หม่องธัน เห็นแต่แสงสลัวจากเจ้าพายุเพียงดวงเดียวที่สาดแสงไปที่สาวน้อยรำวงอยู่กลางจำวอดสามหรือสี่ตัว พยายามจะทำให้ครึกครื้น มีเสียงเพลงทำนองประหลาด ๆ จากกลุ่มนักดนตรีจำเป็น เกณฑ์กันมาอย่างกระพริ้วกระพริ้วจากหมู่บ้านเป็นตัวประกอบ อาหารการกิน

ที่วางขายในเทศกาลนี้ แม้แต่ โมฮิงกะ* ก็ยังไม่มีขาย และข้าวเหนียวกลองก็ไม่ได้มาตรฐาน คนที่รักกำลังเล่นเพลง “เราได้เอกราช, ประเทศเรามีเอกราช” อยู่ ประติภาคนะนักร้องต่างพากันส่งเสียงร้องอย่างพร้อมเพรียงจนสุดเสียง เนื้อเพลงจับใจผู้ฟังวาบไปทั่วสนับ.....

Màn Tin นักเขียนผู้อ่อนอาวุโสกว่าไม่กี่ปี ก็เขียนถึงภาพชีวิตผู้คนในเมืองเล็กๆ และหมู่บ้านในชนบทจากสายตาของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นไว้เช่นกัน Màn Tin อดีตอาจารย์มหาวิทยาลัยร่างกึ่ง เปลี่ยนอาชีพเป็นข้าราชการ ของรัฐในยุคที่ญี่ปุ่นยึดครองพม่า และเริ่มชีวิตนักเขียนด้วยการเสนอรวมเรื่องสั้นชุดแรกเมื่อต้น ค.ศ. ๑๙๔๖ Maung Pyon Cho ตัวละครเอกของเขาเล่าเหตุการณ์ยุคใต้การยึดครองของญี่ปุ่น และอีกชุดหนึ่งสะท้อนภาพการรวมตัวเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ ตัวละครอย่าง Maung Pyon Cho เป็นตัวแทนราษฎรสามัญที่เรียกร้องให้ผู้คนประนีประนอม ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างชาติ แทนการแสดงความรุนแรงจากความเป็นอริทางชนชั้น

ใน ค.ศ. ๑๙๖๘ เมื่อรัฐบาลทหารปฏิวัตินำโดยนายพลเนวิน มีข้อเสนอแนะต่อนักเขียนให้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวทาง

วัฒนธรรมไปสู่สังคมนิยมโดยให้เขียนถึงภาพชีวิตชาวนาผู้ยากไร้เพิ่มมากขึ้น Màn Tin กล่าวไว้ในคำนำรวมเรื่องสั้น ๑๙ เรื่อง เกี่ยวกับชีวิตชาวนาชื่อ Ko Hpò Lòn ถึงชีวิตชาวนานับแต่ยุคใต้เอกราชจนถึงยุคสังคมนิยมไว้ว่า

“ผู้คนพากันวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมของตัวละครตัวนี้ บ้างว่าเขาอ่อน (โยน) เกินไป บ้างก็ว่า เขายอมจำนนง่ายเกินไป หรือไม่ก็ว่า ผมไม่ควรสร้างตัวละครที่ชวนสมเพชเช่นนั้น ผมวาดเขาขึ้นมาอย่างที่ผมเห็น นอกจากรายการต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเกิดขึ้นนานแล้วและเราได้เดินทางมาไกลโข ในครั้งกระโน้น Hpò Lòn เป็นคนไร้สุข เขาไม่ได้ร้องเพลงขณะทำงานในทุกๆ มาบัดนี้แล้ว เขามีความสุขและร้องเพลงที่อยู่หรือ”

งานเขียนในท่วงทำนองวาดภาพชีวิตชนบทที่เห็นและเป็นอยู่ ยังคงอยู่สองประการทั้งที่เป็นสื่อนำความคิดทางการเมืองและวิทยาการแผนใหม่จากเมืองสู่ชนบท และที่นำภาพชีวิตจริงของชาวนาสู่ความรับรู้ของปัญญาชนในเมือง แม้ไม่อาจกล่าวได้ว่างานเขียนแนวนี้ได้รับความนิยมจากผู้อ่าน อย่างกว้างขวางเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเรื่องสั้นแนวรัก

* หม่อน-ฮิง-กะ แกงปลาใส่เครื่องเทศหัวหอมและกลีบ ก็นกขั้วนแสน

วันรมย์ เรื่องสืบสวนสอบสวนหรือเรื่องท่องเที่ยวผจญภัย อย่างไรก็ดี เรื่องสั้นแนวนั้นมักได้รับการตีพิมพ์เป็นชุดรวมเรื่องสั้นและเป็นที่กล่าวขวัญถึงในหมู่นักวิจารณ์อยู่เสมอและรัฐบาลสังคมนิยมมักนำมาตีพิมพ์รวมเป็นเล่มในภายหลังเพื่อเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนพัฒนาการ ของชีวิตชาวนาทางบ้าน สาธารณสุขและเทคโนโลยี แม้ภาวะการกินอยู่ของชาวนาจะยังคงยากจนแร้นแค้นอยู่เช่นเดิม

ความเฟื่องฟูของเรื่องสั้นยุคทอง เอกราชหลังสงคราม (๑๙๔๕-๑๙๕๕)

หลังสงครามในช่วง ค.ศ. ๑๙๔๕-๑๙๕๕ มีนิตยสารรายเดือนปรากฏโฉมในตลาดหนังสือกว่า ๔๐ ฉบับ เป็นการสนองตอบความต้องการของผู้อ่านที่ถูกจำกัดทางวัฒนธรรมทั้งภายใต้อาณัติรัฐบาลอังกฤษ และการยึดครองของญี่ปุ่น นิตยสารรายเดือนที่เกิดขึ้นใหม่นี้ บางฉบับแม้จะมีอายุไม่ยืนยาวเท่าใด ต่างล้วนมีบทบาทในการสนับสนุนพัฒนาการ การเขียนเรื่องสั้นเหมือนในช่วง ค.ศ. ๑๙๓๐ และในเวลาเดียวกันก็สร้างกลุ่มนักอ่านที่สนใจผลงาน ซึ่งมีเนื้อหาสาระถ่ายทอดความเป็นจริงในสังคม การปรับปรุงโฉม

หน้านิตยสารก็ให้สาระที่บันเทิงขึ้นมากขึ้นท่ามกลางสถานการณ์ทางการเมืองที่เฟื่องฟูพ้นตัวจากการยึดครองของญี่ปุ่น ในบรรยากาศการแสวงหาเอกภาพของชาติเพื่อเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษและปัญหาเศรษฐกิจหนักหน่วงที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่

นิตยสาร ฉบับที่มีอายุยืนยาวที่สุดคือ Thwèi-thauk เริ่มพิมพ์จำหน่ายในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ จนถึงปัจจุบัน ใน ค.ศ. ๑๙๔๗ นิตยสารฉบับนี้เริ่มจัดทำชุดรวมเรื่องสั้นที่ให้ชื่อว่า Shú-mawá และตั้งรางวัลประจำปีให้กับนวนิยายดีเด่นซึ่งรัฐบาลในยุคต่อมานำมาปรับปรุงเป็นรางวัลนวนิยายประจำชาติ

นิตยสารคู่แข่งของ Shú-mawá คือ Myá-wadi ซึ่งหน่วยเสนาศึกษาที่มีนายทหารเป็นกองบรรณาธิการเป็นผู้จัดตั้งใน ค.ศ. ๑๙๕๒ ในวัฒนธรรมทางหนังสือของพม่าดูเหมือนทหารมักมีความเชี่ยวชาญทั้งทางการรบและวรรณศิลป์ควบคู่กันไป นิตยสารฉบับนี้ภายหลังกลายเป็นนิตยสารให้ข่าวสารของรัฐบาลปฏิวัติทหารไป

นิตยสารของฝ่ายซ้ายในพม่าช่วงหลังสงครามคือ ta-ya metgazin แปลเป็นไทยว่า “ดาว” ออกจำหน่ายในเดือน

ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ และมีชีวิตยืนยาวถึง ค.ศ. ๑๙๕๐ Dagon ta-ya นักเขียนและนักวิจารณ์เป็นบรรณาธิการ นิตยสารฉบับนี้ ได้ชื่อว่าเป็นเวทีแสดงทรรศนะว่าด้วยบทบาทของงานวรรณกรรมและบทบาทของนักเขียนในสังคมโดยเสนอบทความทฤษฎีวรรณกรรมร่วมสมัยทั้งจากรุสเซียและสหรัฐอเมริกาเป็นประจำ บทบรรณาธิการมีแนวโน้มเอียงไปทางสังคมนิยมที่เชิดชู “วรรณกรรมใหม่” ซึ่งเรียกว่า “Sa-pei-thit” ที่มีอิทธิพลต่อทรรศนะของกลุ่มนักเขียนรุ่นใหม่ที่มีผลงานตีพิมพ์อยู่ในเล่มมากทีเดียว

“Sa-pei-thit” หรือเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า “วรรณกรรมปวงชน” (People's literature) นี่คือการเสนอแนวการเขียนเชิงสังคมนิยมแนววรรณกรรมโซเวียตนั่นเอง Dagon ta-ya เรียกร้องให้นักเขียนต่อต้านระบบทุนนิยมและเชิดชูสังคมใหม่ ส่วนทางกลวิธีในการเขียนเสนอให้ปรับปรุงภาษาและท่วงทำนองการเขียนให้ชวนอ่านเป็นกันเอง สร้างคำใหม่ๆ ขึ้นมาใช้เป็นต้น ผลงานของ Dagon ta-ya มักกล่าวถึงความเหลื่อมล้ำต่ำสูงระหว่างชีวิตคนรวยและคนจนซึ่งจบลงด้วยโศกนาฏกรรมของฝ่ายหลัง หรือไม่กี่วาทภาพชีวิตที่เหลวแหลกของวัยรุ่นซึ่ง

ติดข้องอยู่กับแสงสีวัฒนธรรมตะวันตก ในปัจจุบันบรรณาธิการนักเขียนผู้หันมาทำงานทางด้านทฤษฎีและประวัติวรรณกรรม เขายังคงมีบทบาทอยู่ในวงการหนังสือพิมพ์

ผู้นำแนวเรื่องสั้น “เพื่อปวงชน” คนสำคัญในช่วงหลัง ค.ศ. ๑๙๔๘ ของพม่าคือ Bamaw Tin Aung ผู้แปลผลงานของแมกซิม กอร์กี้ เป็นภาษาพม่า งานเขียนของเขามักเชิดชูจิตใจของผู้ใช้แรงงานที่อุทิศตนให้กับ การปฏิวัติแม้จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากจนข้นแค้น อย่างไรก็ตาม Bamaw Tin Aung เป็นนักเขียนคนแรกที่ถูกรัฐบาลอนุสั่งจำคุกเนื่องจากเขียนต่อต้านโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ ๘ ปี ซึ่งเริ่มดำเนินการใน ค.ศ. ๑๙๕๐ เรื่องสั้นบางเรื่องของเขาวาดด้วยชีวิตของongan ชาวนาตัวละครเอกนั้นจะหาอ่านได้จากฉบับแปลภาษารุสเซียเท่านั้น

“อง ธาน เป็นชาวนา เขาเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองเสียนานทีเดียว ทำไมเขาถึงไม่คิดจะกลับคืนสู่ทุ่งนาเสียเล่า หรือบางทีอาจเป็นไปได้ว่าเขาเบื่อชีวิตบ้านนอกเสียแล้ว หรือไม่ก็เขาตั้งรกรากในเมืองกรุงเสียทีแล้ว ทั้งยังได้เข้าเรียนหนังสือฟรีในมหาวิทยาลัยแล้วกระมัง หรือไม่อีกที เขาคงใช้เวลาไปนั่งสวดมนต์ภาวนาอยู่ที่พระเจดีย์หลวงรอให้

โครงการเศรษฐกิจ ๘ ปีเข้ามาเปลี่ยนชีวิตเขาเสียที โครงการที่ทำให้ผู้คนฝันถึงบ้านหนึ่งหลัง รถยนต์หนึ่งคัน และเงินเดือนถึง ๘๐๐ ถึง ๑,๐๐๐ เกียต นั้นเทียว ไม่หรอก อองถาน ไม่ไถ่ถึงขนาดนั้น เขายังไม่เสียสติถึงขนาดพอที่จะศรัทธากับโครงการอะไรพรรค์นั้น”

นักเขียนสตรีพม่าในช่วงหลังสงครามที่เด่นมีอยู่ ๒ คน คนแรกเป็นนักหนังสือพิมพ์มีความสามารถและมีอิทธิพลเทียบเท่า U Thèin Hpei Myin ชื่อ Má Má Lei เธอเขียนถึงวิกฤตการณ์ทางการเมืองและสังคมในท่วงทำนองเดียวกับเขา แต่ด้วยทรรศนะของผู้หญิง งานของเธอมักเขียนด้วยความรู้สึกจากหัวใจมากกว่า เรื่องสั้นของเธอเก็บภาพในรายละเอียดอย่างคนช่างสังเกต ตัวละครมักเป็นคนยากจนในเมืองหรือในชนบทที่ถูกเจ้าหน้าที่รัฐฉ้อโกง นอกจากนี้ Má Má Lei ซึ่งได้รับการศึกษาอย่างดียิ่งสะท้อนความเข้าใจต่อปัญหาขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างตะวันออกกับตะวันตก หรืออีกนัยหนึ่งระหว่างค่านิยมใหม่และค่านิยมเก่าแก่ของพม่าไว้ในผลงานของเธอ หลัง ค.ศ. ๑๙๖๐ Má Má Lei หันมาเขียนนวนิยายแทนเรื่องสั้น

ภายหลังถูกรัฐบาลทหารปฏิวัติจับกุมคุมขังและปลดปล่อยในปีเดียวกันนั้น

Hkin Hnin Yu นักเขียนสตรีผู้สนใจปัญหาสถานภาพผู้หญิงในพม่า เขียนงานเรื่องสั้นในแนวกึ่งอัตชีวประวัติ เธอได้ชื่อว่าเป็นนักเล่าเรื่องที่จัดจาก สร้างบรรยากาศได้ดีเยี่ยม ค้วยท่วงทำนองกึ่งเสียดสีเยาะหยัน นอกจากปัญหาผู้หญิงแล้ว Hkin Hnin Yu ยังให้ความสนใจกับปัญหาความแตกร้างของผู้คนในแวดวงการเมืองไว้มาก

ดูเหมือนว่า ความสนใจของนักเขียนเรื่องสั้นพม่าที่จะบรรยายภาพชีวิตของผู้ยากไร้ในสังคมในลักษณะกึ่งให้ข่าวสาร ความรู้ต่อผู้อ่านนั้นกินเวลาอยู่นานนับกว่า ๒๐ ปี นับแต่งานเขียนที่ปรากฏในนิตยสาร Hkit-San เรื่อยมา ภาพร่างสังคมพม่าในส่วนทั้งหมดจากผลงานรวมของนักเขียนในช่วงนี้จะนำเสนอต่อผู้อ่านในรูปแบบกึ่งอัตชีวประวัติหรือกึ่งเรื่องเล่าเร้าอารมณ์ หลังจากนั้นเมื่อรัฐบาลปฏิวัติเริ่มเรียกร้องให้นักเขียนสร้างงานที่แสดงพันธะต่อสังคมมากขึ้นเพื่อก้าวสู่สังคมนิยมแบบพม่า การถกเถียงกันว่าเรื่องสั้นในแนวนี้น่าจะปรากฏสู่สาธารณะลดน้อยลง

เรื่องสั้นช่วงรอยต่อและการก้าวไปสู่ “สังคมใหม่”

ในทศวรรษ ๑๙๖๐ วิวัฒนาการเรื่องสั้นพม่าจะปรากฏเฉพาะความหลากหลายของเนื้อหาในขณะที่พัฒนาการทางวรรณศิลป์ยังคงหยุดนิ่งอยู่กับที่ ส่วนใหญ่งานเขียนมักออกมาในรูปเรื่องเล่าเชิงสารคดีหรือไม่ก็เป็นประเภทแนวเอาใจตลาดเต็มไปด้วยการสร้างอารมณ์สะเทือนใจอย่างง่าย ๆ

เรื่องสั้นที่ได้รับความนิยมสูงสุดในยุคนี้เป็นชุดรวมเรื่องสั้นที่บรรดานายแพทย์—นักเขียนเล่าเรื่องจากประสบการณ์การทำงาน ปัญญาชนในยุคทศวรรษที่ห้า หันมายึดอาชีพแพทย์กันเสียโดยมาก อาชีพนี้ได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากรัฐบาลปฎิวัติว่าเป็นงานที่ช่วยพัฒนาชนบท เจ้าหน้าที่ว่าด้วยการตรวจตราสิ่งพิมพ์จึงไม่เข้มงวดกับเรื่องสั้นในเนื้อหา เรื่องสั้นบางเรื่องยังเคยได้รับรางวัลวรรณกรรมดีเด่นเสียด้วยซ้ำ Maung Thin นายแพทย์กลายเป็นนักเขียนมีชื่อจาก Hsaya zat-làn-zon (“บันทึกของหมอ”) ที่บันทึกชีวิตผู้คนกับปัญหาเสพติด กามโรค ปัญหาสังคมของคนในเมืองใหม่ ผลงานชุดนี้ตีพิมพ์ครั้งแรกใน ค.ศ. ๑๙๕๔

เรื่องสั้นในทำนองเล่าประสบการณ์ชีวิตที่ได้รับความนิยมถึงขนาดติดตลาดมีอีกสองประเภท ประเภทแรก กล่าวถึงปัญหาชีวิตผู้คนในเมืองใหญ่ ซึ่งถ้าเป็นคนยากคนจนก็มักจะอพยพหนีความแห้งแล้งจากชนบท Min Shin · บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ค.ศ. ๑๙๔๖ เป็นผู้นำกลุ่มนักเขียนแนวนี้ ตัวละครของเขาเข้าถึงผู้อ่านในเมืองระดับล่าง ๆ ตั้งแต่คนลารถ คนขับรถม้า คนขับรถเมล์ รถแท็กซี่ และสาวใช้

ประเภทที่สอง มาจากกลุ่มนักเขียนที่เคยถูกจับกุมคุมขัง หรือจากผู้คุมในเรือนจำ บันทึกชีวิตคนคุก งานของ Lu-dú U Hla อดีตนักโทษการเมืองเป็นงานกึ่งอัตชีวประวัติ กล่าวถึงชีวิตเพื่อนนักโทษการเมืองในยุคเดียวกัน ชุดเรื่องสั้นว่าด้วยชีวิตนักโทษนั้นมักชี้ให้เห็นความเลวร้ายของคุกและสถานกักกันยาวชน ให้ภาพนักโทษที่พ้นจากการจองจำแล้วหันกลับไปใช้ชีวิตอย่างเก่า

เรื่องสั้นร่วมสมัยนับแต่ ค.ศ. ๑๙๗๐ ยุคแห่งความสับสน

U Aung thin บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง เสนอวิทยานิพนธ์วิเคราะห์เรื่องสั้น ๗๐๐ เรื่อง ที่เขียนในช่วง ค.ศ. ๑๙๗๑

สะท้อนภาพวรรณกรรมพม่าที่หยุดนิ่งอยู่กับที่ เขากล่าวว่าเรื่องสั้นส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ชีวิตอยู่กับปัญหาค่าครองชีพ ปัญหาการจ้อราษฎร์บังหลวงและกิจการตลาดมืดที่กำลังเฟื่องฟู ข้อสรุปของ Aung thìn มีว่าผลงานเหล่านี้ได้สะท้อนภาพพจน์ของเจ้าหน้าที่รัฐในสายตาของผู้เขียน และให้ความรู้สึกว่ามีแต่คนยากคนจนเท่านั้นที่ต้องทำงานหนัก แต่ก็ยังมีสำนักที่ดีต่อสังคม นอกไปจากนี้แล้ว วรรณคดีของผู้เขียนส่วนใหญ่ยังคงยึดติดอยู่กับค่านิยมเก่า ๆ โดยไม่ตั้งคำถาม ทั้งนี้โดยไม่ต้องพูดถึงมาตรฐานทางวรรณศิลป์

เมื่อเปรียบเทียบกับแนวโน้มเรื่องสั้นในยุคคลองเอกราชเรื่อยมาถึง ค.ศ. ๑๙๖๐ ที่สะท้อนสังคมและวรรณคดีอุดมการณ์ของนักเขียน นักเขียนฝ่ายซ้ายหรือที่นิยมมาร์กซิสต์ในยุคนั้นล้วนสร้างผลงานที่แสดงความปรารถนาสันติภาพ และมีความหวังต่อสังคมใหม่ในขณะที่ยุค ค.ศ. ๑๙๗๐ ไม่มีเรื่องสั้นแม้แต่เรื่องเดียวที่ผู้ประพันธ์จะแสดงอุดมการณ์ทางการเมืองไว้อย่างชัดเจน มีแต่วรรณคดีวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสังคมอย่างกว้าง ๆ แทนแทนที่ความปรารถนาจะให้สงครามกลางเมืองยุติ กลับกล่าวถึงการต่อสู้ของเจ้าหน้าที่สหภาพพม่ากับพวกก่อการร้ายแยกดินแดน แทน

การวิเคราะห์เจาะลึกถึงต้นตอการนิยมความรุนแรงและการใช้ยาเสพติดในหมู่วัยรุ่นพม่านักเขียนกลับเกรี้ยวกราดกับวัฒนธรรมตะวันตกที่นำเพลงป๊อปเข้ามาในสังคมพม่า เป็นต้นมองในมุมกว้างแล้วดูเหมือนนักเขียนพม่าในยุคนี้จะได้สะท้อนแนวโน้มของสังคมพม่าไว้ในทำนองว่าผู้คนพะวงกับปัญหาปากท้องมากกว่าที่จะสนใจพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองกันเสียแล้ว ทั้งนี้ย่อมหมายรวมวรรณคดีของนักเขียนผู้เขียนงานนั้น ๆ ด้วย

Aung thìn ไม่ได้อยู่ในภาวะที่จะวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในวงการหนังสือพม่าได้ดั่งแท่งเท่ากับผู้ที่ศึกษาวรรณกรรมพม่าที่อยู่นอกวง ในช่วงยี่สิบปีได้รัฐบาลสังคมนิยมในแนวทางรัฐสภาของอู๋ สือมวตชนก่อนข้างจะแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดเผยโดยไม่มีการตรวจตราเซ็นเซอร์ที่เข้มงวด ในขณะที่รัฐบาลทหารปฏิวัติภายใต้การนำของนายพลเนวิน กลับขีดเส้นกำหนดให้ผู้พิมพ์ผู้โฆษณาและบรรดานักเขียนเงินรอยตามรวมทั้งยังได้ตั้งคณะกรรมการตรวจตราสื่อมวลชนคอยตรวจตราสิ่งตีพิมพ์ทั้งหลายว่าสอดคล้องกับนโยบาย “สู่สังคมนิยมตามแบบพม่า” หรือไม่ งานวรรณกรรมที่สะท้อนภาพสังคมนิยมพม่าในแง่ลบบางเรื่อง จึงยังคงถูก

คณะกรรมการ ฯ สั่งห้ามพิมพ์จำหน่ายอยู่
ทำให้นักเขียนต่างอยู่ในภาวะที่ไม่แน่ใจ
และสับสนในการที่จะผลิตงานเขียนจากแง่มุม
ของตนเอง

ขณะเดียวกัน รัฐบาลกลับถูกก่อวุ่น
ด้วยวรรณกรรมประเภทเขย่าขวัญ ยั่วให้
เกิดความรุนแรง การก่ออาชญากรรมหรือ
การก่อกวนตลกร้าย ที่เล็ดลอดสายตาของคณะ
กรรมการ ฯ ออกมาวุ่นเกลื่อนท้องตลาด ข้อ
สังเกตจากภาวะการณ์นี้ว่า เมื่อประกาศผู้
พิมพ์ ผู้โฆษณา และนักเขียนมองเห็น
อนาคตมืดมนในอันที่จะผลิตและเขียนผลงาน
อย่างตรงไปตรงมา จึงต่างเห็นพ้องที่จะแสวง
หาประโยชน์จากการผลิตงานในทำนองติด
ตลาดและไม่สร้างสรรค์เสียมากกว่า

การแก้ไขปัญหานี้สำหรับรัฐบาลทหาร
ปฏิวัติชุดปัจจุบันมิให้เลือกอยู่สองประการ
ถ้ารัฐบาลไม่หาทางโอนกิจการพิมพ์และ
โฆษณาทั้งหลายเป็นของรัฐ ก็จะต้องแนะนำให้
คณะกรรมการตรวจตราสื่อมวลชนตีความ
แนวนโยบาย “สู่สังคมนิยมพม่า” ให้เปิดกว้าง
มีเสรีภาพมากกว่านี้

จากปรากฏการณ์ในวงวรรณกรรม
พม่าตามสายตาของ Aung thin ก้าวไปสู่การ
พิจารณาถึงสภาพสังคมพม่าให้ซับซ้อนขึ้น คำ

อธิบายต่อปรากฏการณ์นี้อาจทำให้ไม่สิ้นหวัง
เสียทีเดียวกับวงการหนังสือของประเทศนี้
ทั้งยังมีผลงานรวมเรื่องสั้นของนักเขียนอีก
สามคนในยุคนี้อยู่ ที่ยังคงชวนแก่การติดตาม
ศึกษาอยู่

เล่มแรกคือผลงานของ Htin Lin นัก
เขียนนักแปล ผู้เขียนเสนอภาพความสัมพันธ์
ระหว่างมนุษย์ไว้อย่างมีอารมณ์ขันและมอง
โลกในแง่ดี ในหนังสือชื่อ Saung-gyo tin
thí thahcin-phan ตัวละครของ Htin Lin ก็
เป็นผู้คนที่คุณผู้อ่านจะพบปะได้ในชีวิตประจำวัน

Maung thayà อดีตนักกิจกรรมใน
มหาวิทยาลัย และประจำกองบรรณาธิการของ
พรรคเป็นผู้เสนอภาพ “ยุคสมัยแห่งความ
สับสน” ไว้ในผลงานรวมเรื่องสั้นชื่อเดียวกันนี้
(Nyi-ako mathí tathi) ผู้เขียนสะท้อนความ
ขัดแย้งของปัญญาชนที่เติบโตมาจากระบบ
เก่าในสังคมใหม่ภายใต้การนำของรัฐบาลทหาร
ปฏิวัติ และเสนอภาพผู้คนในเมืองใหญ่กับ
ความหนาแน่นหลังหลอกที่จับใจผู้อ่านพม่า
ร่วมสมัย Maung thayà เองได้รับการตำหนิ
จากเจ้าหน้าที่รัฐว่า เขาคำลังโจมตีแนวทาง
ไปสู่สังคมนิยมแบบพม่า แต่ลักษณะเด่นของ
นักเขียนผู้นี้เมื่อเปรียบเทียบกับนักเขียนพม่า
คนอื่น ๆ นอกเหนือจากทรรศนะวิพากษ์

วิจารณ์สังคมนิยมแบบพม่าแล้ว ก็ความสามารถทางวรรณศิลป์ Maung thayá ไม่เคยใส่ตัวตนลงไปในงานเขียน และเขาไม่ได้ตั้งใจตัวเป็นนักเขียนผู้เผยแพร่และสั่งสอนศีลธรรมหรืออุดมการณ์ทางการเมืองของตัวเอง เขาปล่อยให้เรื่องราวและตัวละครดำเนินไปโดยธรรมชาติ

thaw-da Hswei นักเขียนคนสุดท้าย อดีตคนขับรถม้าในกรุงย่างกุ้งช่วงสงครามไม่ใช่นักเขียนปัญญาชนอย่าง Maung thayá เขามาจากครอบครัวที่ยากจนในชนบท และเป็นบุตรคนที่สามในจำนวนแปดคน เรื่องสั้นของเขาส่วนใหญ่จึงให้ภาพชีวิตคนจน ๆ ด้วยพรรณนาอย่างคนพม่าแท้ ๆ ที่รุ่มรวยอารมณ์ขัน thaw-da Hswei ได้รับการชื่นชมว่าเป็นคนพม่าเต็มตัวทั้งโดยชาติกำเนิดและทัศนคติความคิดอ่าน เขาเข้าใจชีวิตผู้คนในชนบทอย่างถ่องแท้จึงไม่ได้วาดภาพคนเหล่านั้นอย่างอุดมคติ และทั้งโดย

ปราศจากความอคติหมิ่นดูแคลน ในระยะหลังเมื่อเขาเข้าดำเนินกิจการโรงน้ำชา เขายังถ่ายทอดชีวิตของโสเภณีในช่องไว้อย่างตรงไปตรงมา นักเขียนเรื่องสั้นแนวตลกผู้นี้ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่เข้าอกเข้าใจธรรมชาติทั้งทีเลวในตัวมนุษย์และสามารถถ่ายทอดความเข้าใจนี้ผ่านทางพฤติกรรมตัวละครของตน

thaw-da Hswei เป็นนักเขียนร่วมสมัยชาวพม่าที่สมควรได้รับการกล่าวถึงเป็นคนสุดท้าย เนื่องจากเขานับเป็นผู้แทนคนพม่าจากทุกชั้นชน ในประเทศที่แม้จะมีความแตกแยกเผ่าพันธุ์และอุดมการณ์ทางการเมืองเพียงใดก็ตาม นักเขียนผู้นี้ยังคงเป็นคนพม่าแท้ที่เชื่อมั่นในศาสนา ใช้ชีวิตและแสดงออกอย่างเรียบง่ายในประเทศที่ยังคงสืบทอดวัฒนธรรมการเล่าสู่กันฟังลงเป็นตัวหนังสือ และในประเทศที่มันคงด้วยทรัพยากรและคนยากคนจน ●

หมายเหตุ

๑. เจอ สตะเวทิน “วรรณคดีพม่า” ภาษาและหนังสือ (มกราคม, ๒๕๑๔) หน้า ๘๔-๑๐๕.
 ๒. อ่อง เหม “วรรณกรรมพม่าสมัยใหม่ : อดีตถึงปัจจุบัน” สกุล โอฬาร ฯ แปล โลกหนังสือ ๑ : ๑๑ (สิงหาคม ๒๕๒๑) หน้า ๖๒-๗๑, เรียวจันทร์ “กำเนิดเรื่องสั้นในวรรณกรรมพม่า : เตน เหม เมียะ” ใน จนกว่าจะถึงวันแห่งเอกราช : รวมเรื่องสั้นพม่า ชบะ ศรีกฤษณะ และ ชมเพลิน อยู่เพลิน (บรรณาธิการ) กรุงเทพฯ : โคมทอง, ๒๕๒๑, หน้า ๑๔-๖๐ และ “ทิศทางวรรณกรรมพม่าหลังสงคราม” ภาษาและหนังสือ ๑๓ : ๑ (เม.ย.-ก.ย. ๒๕๒๓) หน้า ๑๐๐-๑๑๖.